

Telepítsünk ellenálló, régi almafajtákat

LASSAN ÚJRA NYUGALMI ÁLLAPOTBA KERÜL A KERT, AZ UTOLSÓ ZÖLDSÉGEK BETAKARÍTÁSA IS VÉGET ÉR, UGYANAKKOR ELJÖTT A FACSEMETÉK TELEPÍTÉSÉNEK AZ IDEJE. A BIOTERMESZTÉS EGYIK SARKALATOS PONTJA A VEGYSZERMENTES TERMESZTÉS, AMINEK SIKERÉT NAGYBAN BEFOLYÁSOLJA, HOGY MILYEN FAJTÁT ÜLTETÜNK. BEMUTATUNK NÉHÁNY RÉGI ALMAFAJTÁT, AMELYEK ELLENÁLLÓ KÉPESSÉGÜK MIATT KÖNNYEBBEN ILLESZTHETŐK AZ ÖKOLÓGIAI SZEMLELETŰ MŰVELÉSBE.

HORVÁTH ANETT

Az alma hazánk egyik legfontosabb és legnagyobb arányban termesztett gyümölcse. A Pannonhalmi Apátságban őrzött első írásos emlék 1093-ból származik, de nagy valószínűséggel már a honfoglaló magyarok is ismerték. A paraszti almatermesztés a 19. század derekáig kevés gondozás mellett javarészt folyami ártereken, hegyi folyóvölgyek ligeteiben és erdeiben található gyümölcsösökben zajlott.

Világszerte több mint tízezer almafajtát tartanak számon, a magyar nyelvterületen pedig kétszáznál is több népi almafajta elnevezése ismert, amihez hozzájöttek az utóbbi évszázadban a nyugat-európai és amerikai fajták nevei, mint például a *Jonathan*, a *Renet*, vagy a *London pepin*.

A nagyüzemi termesztés miatt jelentősen visszaszorultak vagy teljesen feledésbe merültek a régi

Nyári fontos

fajták. A rendszerváltás körüli években kezdett felélnékülni az érdeklődés a hazánk klímájához leginkább alkalmazkodott, emiatt sokkal ellenállóbb hagyományos fajták iránt. Létrejött a Kárpát-medencei Gyümölcsész Hálózat, A Tündérváros Mozgalom és a Nyitott Kertek projekt. 2014-ben a Nemzeti Biodiverzitás- és Génmegőrzési Központ meghirdette a táji adottságokhoz alkalmazkodó, a Kárpát-medencében régóta termesztett gyümölcsfajták megőrzésére irányuló programját, amin keresztül egyházak és önkormányzatok telepíthetnek bemutatókerteket.

A következőkben felsorolunk a teljesség igénye nélkül néhány házikertben is sikerrel termeszthető, betegségekkel szemben ellenállóbb régi fajtát.

A nyári almák közül június végén érik a *Szentiványi*. Nagy történelmi múltra tekint vissza, valószínűleg cseh vagy lengyel eredetű. Leginkább a Felvidéken kedvelték. *Jókai Mór* a Kertészeti gazdászati jegyzetekben az azonnali sikert elérni kívánó kertészeknek a *Szentiványi* alanyra nemesített almát ajánlja. Kicsi, közepkemény, savanykás, hamvassárga termései kevésbé tárolhatók, viszont a betegségekkel szembeni ellenállósága igen jó, igénytelennek mondható. A fa gyengébb növekedési erélyű.

Augusztus elejétől szeptember elejéig érik a *Nyári fontos*, vagy más néven *Rétesalma*, ami utal felhasználhatóságának módjára is. Az 1960-as évekig az egyik legnagyobb termőterületen termesztett fajta volt, mégis mára kiszorult, szinte eltűnt. Igen nagy méretű (230-500 g), a napsütötte oldalán halványpirosan csíkozott, kemény húsú, bőlevű, erősen savas gyümölcsöket hoz, amelyek csupán 1-2 hétig tárolhatók. Betegségekkel szemben nem fogékony. A fa helyigénye elég nagy, mivel növekedési erélye erős, terebélyes koronát nevel. Későn fordul termőre, utána viszont bőtermő. (Múlt havi számunkban a Gellért-hegyi kertjében gyűjtött gyakorlati tapasztalatokról számolt be róla Molnár István Mihály. *A szerk.*)

A *Dániel féle renet* szeptember közepén, végén érik. Jellemzően nagy gyümölcsöket hoz, melyek alapszíne zöld, piros csíkokkal tarkítva. Édes-savas húsa krémes, roppanó. Jól tárolható, betegségekkel szemben ellenálló almafajta.

Húsveti rozsmaring

Szeptember második felétől és októberben érik a *Batul*. Erdélyből, a Maros mentéről származik. Neve a "bátul" boglyafenek szóból ered, mivel pince hiányában a szénakazal alatt tartották, ahonnan tavasszal megsárgulva vették elő. Többféle változata létezik: zöld, sárga és piros. Gyümölcse középnagy, alakja szabályosan lapított

gömb, napos oldalán halványpiros. Húsa fehér, bőlevű, íze kellemes, édes-savanykás. Nagyon jól tárolható, február végéig hibátlanul megőrzi elsőrendű piaci minőségét. Nagy, erőteljesen fejlődő fát nevel. Termőképessége nagy, de termésingadozásra és -hullásra hajlamos. Mindenféle talajon megél, de a talajnedvességre érzékeny, ezért a nedvesebb termőhelyeken jobban terem. Betegségektől keveset szenved.

Október elején érik az egyik legrégebbi, téle hosszú ideig jól tárolható, manapság is közkedvelt fajtánk, a *Húsvéti rozmaring*, más néven *Honti alma*. Középnagy (120-130 g), csúcsosodó termésének vastag, nehezen harapható, erősen viaszos a héja, aminek alapszíne zöldessárga, napos oldalán halványpiros pírral. Decembertől júniusig fogyasztható, de taplófoltosságra hajlamos. Jellegzetes ízét, kellemes zamatát a tárolás során éri el, és kifejezetten előnyös, ha megcsípi a dér. Termőtáji adottságokhoz jól alkalmazkodik, a szárazságot jól viseli. Fája erőteljes növekedésű, koronája elérheti a 12-14 métert is. Viszonylag későn fordul termőre, de azután rendszeresen terem. Betegségekkal és a rovarkártétellel szemben igen ellenálló, ezért kültérjes termesztésre is ajánlott.

Szeptember végén, október elején érik az *Entz rozmaring*. Ősi magyar fajta, valószínűleg az Alföldön keletkezett. Termései közepesen nagyok, illetve nagyok. Sok hasonlóságot mutat a *Húsvéti rozmaringgal*, de gyümölcse nagyobb és inkább henger vagy hordó alakú. Bőre vékony, paraszemölcsökkel borított, húsa kellemesebb, porhanyósabb, ápriliséig eltartható. A szárazabb, melegebb területeken érzi jól magát. A legkedveltebb téli alfajta volt az Alföldön, ugyanakkor országsgazte sikerrel termesztethető. Elég erőteljes növekedésű. Későn fordul termőre, de azután rendszeresen és bőségesen terem. Betegségekre kevésbé fogékony.

Szeptember végén, október elején érik az Erdélyből származó *Sikulai alma*. A más néven

Székely almaként is ismert fajta születési helye a feltételezések szerint Sikula község a Fehér-Körös partján. Már a török uralom alatt is ismert volt Arad megyében. A magasabb páratartalmat, melegebb éghajlatot és a nedves talajt kedveli, ezért a folyóparti iszapos terület az ideális termesztésére. Gyümölcse középnagy (120-160 g), de az idősebb fákra ennél nagyobb is lehet. Alakja megnyúltan gömbölyded, a nagyobb példányok általában egyik oldalukon hízottabbak. Héja kevésbé fényes, színe aransárga, de ezt a sötétbordó csíkok csaknem elfedik. Íze kellemes, édes-savas, kissé fanyar, lédús. Középerős

Batul

növekedési erélyű fája hamar termőre fordul, rendszeresen és bőségesen terem. Gombabetegségekkal szemben kifejezetten ellenálló, az almamoly, vértetű nem károsítja. Termése jól viseli a szállítást, sokáig eltartható. Legjobb ízvilágát tavaszra éri el.

Októberben szedhető és kora tavaszig jól eltartható a Hont megyéből származó *Leánycsöcsű alma*. Gyenge növekedésű fája a nedves talajt és a védett fekvést kedveli, de bárhová ültethető igénytelensége miatt, hamar termőre is fordul. Kórokozókkal, betegségekkal szemben ellenálló. Zöldessárga termése napos oldalán kissé pirosas, vékony héja fényes, enyhén viaszos. Kemény húsa közepesen leves, savanykás, aromás.